

Drents meisje gaat varen

Drentse versie 6-12-21

Vincent van Gogh is een beginnend kunstenaar als hij eind 1883 enkele maanden in Zuidoost Drenthe verblijft.

In de buurt van Veenoord maakt hij een tekening van een boer die met een schonkig paard een kale akker ploegt. Achter de man lopen twee jonge vrouwen die aardappels rapen.

Mijn familie van vaders kant komt uit Zuidoost Drenthe. Dikke kans dus dat deze mensen verwanten van mij zijn.

In een brief aan zijn broer Theo schrijft Van Gogh over de Drentenaren:

[Ze hebben] fysiologies die aan varkens of kraaien herinneren, maar zo nu en dan [is er] een figuurtje dat als de lelie onder de doornen is.

Varkens of kraaien! Niet leuk om over je voorouders te horen. Voor mij heet de boer Lucas Jalving en de vrouwen Fenna, zijn dochter, en Hillechien Brakels, hun nichtje. Fenna is 16 jaar en zal later de moeder van mijn opa worden. Hillechien, 15 jaar, wordt de moeder van mijn oma. Fenna draagt de mand waar de aardappels ingedaan worden. Ze is minder betrokken bij het werk, ze staart naar de horizon.

Het is geen zwaar werk voor de meisjes, het gaat om aardappels die bij de oogst niet meegenomen zijn en nu alsnog geraapt moeten worden. Tijd genoeg voor Fenna en Hillechien om bij te kletsen. Soms zingen of neuriën ze liedjes, zo ook het liedje van het meisje dat loos is en gaat varen.

Mijnheer de kunstenaar probeert een gesprekje met ze aan te knopen. De versgeploegde voren, zo zegt hij, doen hem denken aan de golven van de zee, oneindig naar de horizon toe. Hij vertelt de meisjes over de zee bij Scheveningen.

Fenna voelt zich betrappt want ja, ze was aan het dagdromen. Nooit had iemand uit hun dorp de zee gezien. Ze voelt zich verlegen en durft de schilder er verder niet naar te vragen.

Maar ze heeft al wel veel over de zee gelezen in boeken die ze leent van de vrouw van de dominee.

Fenna is een mooi meisje, de lelie onder de doornen! Ze kon goed leren op school, iedereen noemde haar *een vernemstig wichien*. Ze kan na de lagere school tot haar verdriet niet naar de stad om verder te leren. Net als haar broers en zussen gaat ze aan het werk op de boerderij. Dag in dag uit moet ze melken, aardappels schillen voor het grote gezin, sokken stoppen, klompen boenen, water putten en op maandag samen met haar zusters de hele dag wassen.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat is er werk voor vader, moeder en de zeven kinderen. Ondanks al het geploeter lopen ze in schamele kledij en eten ze alleen roggebrood en aardappels met reuzel. De room, het beste van de melk, wordt verkocht.

Alleen in de winter is er wat tijd om boeken te lezen. Fenna leest het liefst verhalen over avontuurlijke reizen. Door die opmerkingen van mijnheer de kunstenaar over de zee en de horizon is haar verlangen gewekt om haar dromen waar te maken. Om achter die horizon te gaan kijken. Om echt de zilte lucht ruiken, wonderlijke vissen en vogels zien, verre landen te bereizen, kokosnoten te eten, en om goud en edelstenen te vinden en zo haar familie van vele zorgen te verlossen.

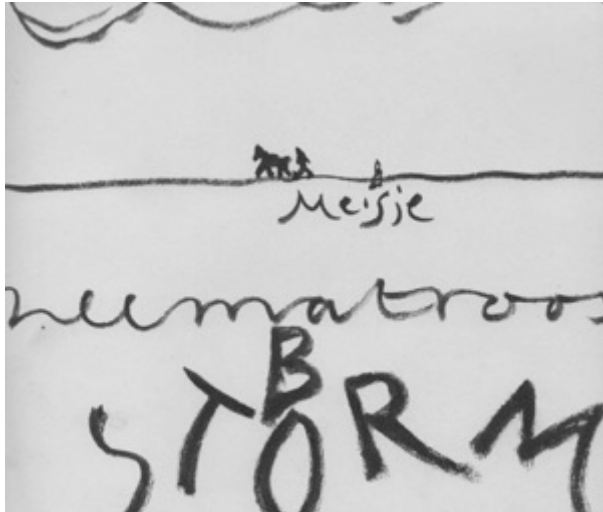
Als ze zichzelf starend op de tekening ziet staan, neemt een besluit waar ze zelfs met haar zusters en vriendinnen uit het dorp niet over spreekt.

In de nacht, als iedereen vermoeid in de bedstee of op zolder ligt te slapen, knipt Fenna haar blonde vlechten af. Ze zet een pet op en bedekt haar borsten en heupen met ruim zittende mannenkleding.

Na een dagreis, eerst te voet, dan met de trekschuit naar Hoogeveen en met de stoomtrein naar Rotterdam, monstert ze aan op een schip dat naar Batavia gaat. Als het schip de haven uitvaart, ziet ze eindelijk de zee met tot in het oneindige de grijze golven. Het waait stevig en soms spat het water in haar gezicht. Ze vindt het heerlijk: het is gelukt.

Fenna doet het matrozenwerk vlot en vaardig. De kapitein is een strenge man die veel te veel schreeuwt maar hij heeft vriendelijke bruine ogen. Hij heeft wel lol in de nieuwe matroos. Fenna leest al spoedig zijn boeken over navigatie, zeestromen en cartografie. De andere matrozen hebben een beetje de pest in deze boekenwurm met zijn rare boerentaaltje. Om hun schuine bakken kan hij nooit lachen of doet een beetje alsof.

In de Golf van Biskaje bij Spanje begint het steeds harder te waaien. Hoewel het midden op de dag is, lijkt het wel donker te worden. De zee gaat hevig tekeer en de lucht wordt zo zwart dat je geen hand voor ogen meer kunt zien. De storm zwelt steeds meer aan en de golven worden hoger en hoger. Het schip slingert en de zeilen slaan neer. Fenna heeft de touwen niet goed vastgemaakt.

De matrozen brengen haar naar de kajuit waar de boze kapitein haar opwacht om haar eens duchtig af te ranselen.

'Ontbloot je rug!', roept hij boven het gekraak van het hout uit.

'Dit zal je leren, je hebt straf verdiend, het is jouw schuld als we met man en muis vergaan'.

Fenna wil zich niet uitkleden, zij spreekt, smeekt en gilt.

'Hou je bek', onderbreekt de woedende kapitein. Ze doet in paniek toch haar hemd uit en draait zich in wanhoop om.

'Ik ben een meisje...'

De kapitein luistert niet.

'Ik ben uw liefde.'

Dan aarzelt de kapitein. Hij maakt een ongelukkige beweging door het slingeren van het schip en dan schiet er een vreselijke pijn door zijn rug. De kapitein valt op de grond. De half blote Fenna helpt hem voorzichtig op een stoel. De storm luwt weer.

De kapitein blijft een tijdje op bed, ook als de rugpijn al lang weer verdwenen is. Fenna mag hem verzorgen, ze scheert en masseert hem en vertelt intussen sprookjes over Drentse reuzen, heide-heksen en witte boswieven. De kapitein en Fenna weten hun affaire geheim te houden. Langs de Afrikaanse kust geniet Fenna van het mooie weer, de oneindige blauwe oceaan, de vrolijke dolfijnen die soms met het schip meezwemmen en de kleurrijke havensteden als ze eens aan land gaan.

Bij Kaap de Goede Hoop wordt ze met een retourschip meegegeven.

In haar kist zit een buidel met zilveren dukaten, twee rasparden waard, en een stroef liefdesrijm van de kapitein. Als een dame reist Fenna terug. Haar haren, hoewel nog kort, laat ze vrijelijk wapperen in de wind. Ze blinken als goud in de zon.

En in haar buik? Wie zal het zeggen. Mijn opa had bruine ogen. Stam ik af van deze kapitein?

Jan Meijering